Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

№ 236 (4872)
ВОСКРЕСЕНЬЕ
ДЕКАБРИИН
2
1945 он

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

Сэн 20 мүн.

Дайн сэрэгтэ ябаад мүнөө гэртээ бусажа байһан хүнүүд тухай анхарал, мүн тэрэшэлэн инвалидууд тухай анхарал, Улаан Армиин сэрэгшэдэй үнэшэрһэн бүлэнэр тухай анхарал хадаа советскэ ба профсоюзна, партийна ба комсомольско организацинуудай, мүн тэрэшэлэн колхозууд ба тэдэнэй деревнидэхи организацинуудай шухалын шухала уялга мүн гэжэ тоолохо хэрэгтэй байна.

В. М. МОЛОТОВ.

Түрүү малшадай дүршэлые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ!

Манай республикын хүдөө ажалай гол һалбаринь малажал болоно. Тиимэһээ энээнине улам саашань хүгжүүлэн, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ ябадалда колхоз, совхозуудай гол хүсэн хандуулагдаха зэргэтэй. ВКП(б)-гэй Центральна Комитет болбол Бурят-Монголые олон ба ашаг шэмээр ехэ малажалтай болгохо гэһэн зорилго манай республикын партийна, советскэ, газартаряалангай органуудай урда табиһан байна. Энээнине бэелүүлхын түлөө шухала һаналаа табиһан аймаг, колхозууд адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб хэлэн олон толгойгоор үлүүлэн дүүргэжэ, ашаг шэмыень ниилээдгүй дээшэлүүлһэн байха юм.

Аймагуудаар үнгэргэгдэһэн малажалай выставкэнүүдэй дүнгүүд дээрэһээ харахада, адуу мал харууһалха баялиг дүршэлтэй колхозниигуудай тоонь ниилээдгүй олошорһон байна. Мүн хэдэн олон колхозууд малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб зүһэн бүреэр үлүүлэн дүүргэжэ, һү һааха, ноохо хайшалха мэтын түсэбүүдые тогтоогдоһон даалгабариһаа һураггүй үлүү гаргаһан байха юм. Түрүүшүүлэй элэ бүхы амжалтануудые имагтал үнэн сэхэ колхозниигууд шиидхэһэн байна.

Курумканай аймагай «Октябрь» колхозой һаалишан Екатерина Андреевна Любовникова гэгшэ һаамхай үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1.063 литр һү һаажа, жэлэйнгээ түсэбые байгша оной арбан һара соо 200 гаран процент дүүргэһэн байна. Нүхэр Любовникова абаһан түлнүүдээ нэгэшье хоролтогүйгөөр онидо оруулаа. Хэжэнгын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой адуушан Цырма Гармаева гэгшэ 53 гүүнһээ 53 унага абаад, бүгэдыень бүрин бүтэнөөр тэнжээбэ. Сэлэнгын аймагай Загастайн сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозой һүнэй-товарна фермын хүдэлмэрилэгшэд мал үсхэбэрилхэ ба һү һааха түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэнэй ашаар, 11 тугал. 514 литр һү ажалай нэмэлтэ түлбэри абаһан байна.

Малажал үсхэбэрилхэ талаар республика соо түрүүлжэ ябаһан Хоринн, Иволгын аймагуудай колхозуудаар адуу мал харууһалха дүршэл шадабари ехэтэй колхозниигууд барагдашагүй олон. Эдэнэр бултадаа аймагай малажалай выставкэдэ хабаадалсажа, дүршэл шадабаряа халан абалсаһан байна. Хоринн аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ, Иволгын аймагай Гильбирын сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудаар үхэр малые үбэл-зунгүй адуулжа, тэдэнэй ашаг шэмыень дээшэлүүлдэг онсо мэргэжэлтэй малшад олон бии.

Теэд, республикын малажалай түрүү хүнүүдэй эрхим дүршэлые бүгэдэндэ нэбтэрүүлхэ хэмжээ ябуулгануудые нютагуудтахи партийна, советскэ, газартаряалангай органууд болон малажалай специалистнар, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд хүсэд хэрэгсээдэггүй байна. Тиихэлээр олохон колхозууд малажалые хүгжүүлхэ талаар ехэ гээгдэлтэй байһаар. Гүрэнэй түсэбые дүүргэхэ ябадал хангаагүй дээрэһээ малажалай продуктнуудые уялгатаар тушааха түлбэринүүдээ

желэйнгээ жэлдэ дүүргэнгүй, Эхэ оронгоо урдатэй зээлитэй байдаг колхозууд бии байха юм. Кяхтын, Кударын, Зэдын, Прибайкальска, Баргажанай болон бусад аймагуудай хэдэн олон колхозууд гүрэнэй түсэбые дүүргэнгүй, малажалые хүгжүүлхэ талаар гээгдэжэ ябанад. Теэд энэ гээлэлнүүдээ усадхахын тулада 1945—46 онуудай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые түргэн ба эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ зорилготой байһан аад, дурсагдагша аймагуудай зарим колхозууд энэ шухала хүдэлмэриине хэрэгсээгээгүй байха юм.

Манай республикын урда ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй табиһан зорилгые бэелүүлхын тулада түрүү малшадай дүй дүршэлые хаа-хаанагүй үргэнөөр дэлгэрүүлхэ ябадал партийна, советскэ, газартаряалангай органууд болон колхоз, совхозуудай урдахи түрүүшын уялга болоно. Аймагуудай малажалай выставкэдэ хэдэн олон түрүү хүнүүд хабаадажа, баялиг дүршэлөө халан абалсаһан байна. Эдэнэр үбэлжэлгын үедэ улам һайнаар хүдэлмэрилжэ, саашадаа бүри ехэ амжалтануудые туйлахаар бэсэ уялгалба. Аймагуудаар болоһон малажалай түрүүшүүлэй суглаанда хабаадагшад үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө тусхай уялгануудые абажа, социалистическа мүрысөөндэ үргэнөөр оролсоо. Энэ мүрысөөе болотоор хүтэлбэрилжэ, түрүү хүнүүдэй ажалые халан абажа тэдэнэрые урмашуулха хэмжээнүүдые абаха ябадал нютагуудтахи хүтэлбэрилхы органууд, колхоз, совхозуудай мүнөөдэрэй шухала зорилго болоно.

Үбэлэй үедэ адуу мал харууһалха ябадал угаа ехэ харюусалгатай хэрэг мүн. Дүршэл шадабаритай болоһон түрүү малшад малай хашаа, балгааһан байрануудые саг үргэлжэ арюун сэбэр, аргал шэбхэгүй, урин дулаан, зөөлэхэн хохир дэбисхэртэй байлгадаг юм. Тэдэнэр үбэлэй сагта үхэр малаа хээгүүр бэлшээхэдээ хагда ногооной һайниие бэдирдэг, хада уулын боори, шугы бургааһанай оёор, ойн соорхой мэтын нэмэри газараар адуулдаг байна. Мүн уһалуурида онсо анхаралаа табижа, үхэр малаа хэм соонь уһалдаг, туранхай бүрүү, хашарагуудта бүлеэн уһа уулгадаг юм.

Тэрэшэлэн түрүү малшад тэжээлые тогтоогдоһон нормын ёһоор наринаар хэрэглэжэ, һара бүри хэдэн олон центнер үбһэ, болоомо арбилдаг, шэнэ түлнүүдые хоролтогүйгөөр тэнжээдэг, малай амидын шэгнүүрые саг үргэлжэ нэмээдэг, һү һааха түсэбөө холо үлүүлэн дүүргэдэг байха юм. Түрүүшүүлэй энэ дүршэлые халан абаһан малшан бүхэн адуу малые хоролтогүйгөөр адуулха, тэдэнһээ абтаха ашаг шэмыень али болохоор дээшэлүүлхэ байна.

Колхозуудай правлени болон партийна организацинууд болбол түрүү хүнүүдэй дүршэлые үргэнөөр дэлгэрүүлхын зорилгоор, малшадай дундахи социалистическа мүрысөө болотоор хүтэлбэрилжэ, тэрэнэй дүнгые таһалдуулангүй гаргаха, илажа ябаһан фермэ, гүүрт, отара, бригада, малша бүхэнэй хүдэлмэриин шадабарине ханын газетэ, зайшалхы хуудаһануудта дээрэ бэшэхэ уялгатай.

Монгол Арадай Республикын худалдаа-наймаанай делегаци Москвада ерэбэ

Энэ оной ноябриин 28-да Монгол Арадай Республикын худалдаа-наймаанай делегаци премьер-министрын нэгэдэхи орлогшо **Лубсан** гэгшэ түрүүтэйгээр Москвада ерээ.

Хойто вокзал дээрэ делегациие гадаада худалдаа-наймаанай Арадай Комиссарай орлогшо В. И. Мигунов, Наркомвнешторгын Восточно управлениин начальнигай уялгые дүүргэгшэ Д. А. Кобылянский, МНР-тэхи СССР-эй торгпредэй орлогшо Т. Г. Аваков. «Технозкспортын» В/О-гэй түрүүлэгшэ С. Г. Арутюнов. «Совмонголторгын» В/О-гэй түрүүлэгшын орлогшо И. А. Симагин, «Союзнефтеэкспортын» В/О-гэй түрүүлэгшын орлогшо Н. И. Галкин, НКВТ-гэй протокольно частиин начальник Т. Г. Кириллов, НКИД-эй 1-дэхи Дальневосточно тагай харюусалгата референт Н. Д. Кравцов гэгшэд угтаба.

Тус делегациие СССР-тэхи Монгол Арадай Республикын онсо ба бүрин эрхэтэ посланник Самбу болон миссиин сотрудниигууд тэрэшэлэн угтаһан байна.

АМАРШАЛГАНУУДТА НҮХЭР М. И. КАЛИНИНАЙ ХАРЮУ

Минии далан наһа гүйсэһэнэй дашарамда мэндэ ба амаршалгануудые хүргэһэн бүхы организацинууд, группанууд болон хүнүүдтэ гүнзэгы баясхалан хүргэнэб

М. КАЛИНИН.

1945 оной ноябриин 29.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БМАССР-һээ Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ Түнхэнэй окружной һунгуулиин комиссиин составые баталха тухай

«СССР-эй Верховно Соведтэ һунгалтануудые хэхэ тухай дүримэй» 47, 48 ба 49-дэхи статьянуудай үндэһөөр, Бурят-Монгол АССР-һээ Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ Түнхэнэй окружной һунгуулиин комиссиие олониитын организацинуудай болон ажалшадай общественуудай удаадахи түлөөлэгшэдэй составтайгаар баталха гэбэл:

һунгуулиин комиссиин түрүүлэгшэ **Цыренжапов** Цыден Цымасвич—Түнхэнэй коммунистическа организациһаа;

һунгуулиин комиссиин түрүүлэгшын орлогшо **Тулаев** Жамбыл—Түнхэнэй аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой колхозниигуудһаа.

һунгуулиин комиссиин секретарь **Халтагоров** Фома Спиридонович — Түнхэнэй аймагай эхин ба дунда һургуулинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна организациһаа;

һунгуулиин комиссиин члену д:

Аюшеев Очир Намсараевич—Закаменай коммунистическа организациһаа;

Попова Александра Макаровна—Түнхэнэй аймагай XVII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой колхозниигуудһаа;

Анисимова Ульяна Михайловна—Городок городой баяжуулхын фабрикын хүдэлмэришэд ба албахаагшадһаа;

Зверев Анисим Иннокентьевич—Түнхэнэй аймагай «Политотделец» колхозой колхозниигуудһаа;

Башинов Никифор Николаевич—Ахын коммунистическа организациһаа;

Большаков Иван Георгиевич — Джидокомбинадай управлениин албахаагшад ба инженерно-техническа хүдэлмэрилэгшэдһөө;

Мангутова Мария Манжеевна—Ахын комсомольско организациһаа;

Черных Екатерина Сергеевна — Закаменай аймагай гүрэнэй учреждениинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна организациһаа.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Г. ЦЫДЕНОВА.
БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь В. МОНКЕТОВ.

г. Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан.
1945 оной ноябриин 30.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БМАССР-һээ Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ Баргажанай окружной һунгуулиин комиссиин составые баталха тухай

«СССР-эй Верховно Соведтэ һунгалтануудые хэхэ тухай дүримэй» 47, 48 ба 49-дэхи статьянуудай үндэһөөр, Бурят-Монгол АССР-һээ Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ Баргажанай окружной һунгуулиин комиссиие олониитын организацинуудай болон ажалшадай общественуудай удаадахи түлөөлэгшэдэй составтайгаар баталха гэбэл:

һунгуулиин комиссиин түрүүлэгшэ **Ткачёв** Аверьян Фролович—Баргажанай коммунистическа организациһаа;

һунгуулиин комиссиин түрүүлэгшын орлогшо **Порхоноев** Доржи Дахулаевич—Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой колхозниигуудһаа;

һунгуулиин комиссиин секретарь **Сносырская** Нина Павловна—Баргажанай комсомольско организациһаа;

һунгуулиин комиссиин члену д:

Зубанин Андрей Васильевич — Хойто-Байгалай коммунистическа организациһаа;

Дамбаев Гарма Дамбаевич—Курумканай аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой колхозниигуудһаа;

Винокур Залман Давыдович — Баргажанай аймагай эхин ба дунда һургуулинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна организациһаа;

Стельмашенко Зинаида Георгиевна—Баргажанай аймагай эхин ба дунда һургуулинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна организациһаа;

Цыбикова Пагма Гулдеговна — Курумканай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой колхозниигуудһаа;

Ангапов Василий Николаевич — Хойто-Байгалай аймагай гүрэнэй учреждениинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна организациһаа;

Вербицкая Мария Максимовна—Баргажанай аймагай медико-санитарно ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна организациһаа;

Башкуева Агафья Антроповна—Курумканай дунда һургуулиин багшанарай коллективһээ.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Г. ЦЫДЕНОВА
БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь В. МОНКЕТОВ.

г. Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан
1945 оной ноябриин 30.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БМАССР-һээ Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ Яруунын окружной һунгуулиин комиссиин составые баталха тухай

«СССР-эй Верховно Соведтэ һунгалтануудые хэхэ тухай дүримэй» 47, 48 ба 49-дэхи статьянуудай үндэһөөр, Бурят-Монгол АССР-һээ Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ Яруунын окружной һунгуулиин комиссиие олониитын организацинуудай ба ажалшадай общественуудай удаадахи түлөөлэгшэдэй составтайгаар баталха гэбэл:

һунгуулиин комиссиин түрүүлэгшэ **Мужанов** Базар Рабсэевич—Яруунын коммунистическа организациһаа;

һунгуулиин комиссиин түрүүлэгшын орлогшо **Дугаров** Хабшин—Яруунын комсомольско организациһаа,

һунгуулиин комиссиин секретарь **Жамаганов** Мунко Гомбоевич—Яруунын аймагай финансово-банковска хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна организациһаа;

һунгуулиин комиссиин члену д:

Цыдыпов Батомунко Цыдыпович—Яруунын аймагай «Улаан-Яруна» колхозой колхозниигуудһаа;

Дадуев Иннокентий Григорьевич—Хоринн дунда һургуулиин багшанарай коллективһээ;

Дондукова Дулгар Дондуковна—Хоринн аймагай «Путь Сталина» колхозой колхозниигуудһаа;

Байбородина Таисья Семеновна—Яруунын загаһанай заводой хүдэлмэришэд ба албахаагшадһаа;

Доржиев Базаржап — Хэжэнгын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой колхозниигуудһаа;

Цыбиндоржиева Ганжиг Абидуевна—Хэжэнгын аймагай политико-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна организациһаа;

Кузнецова Елизавета Степановна—Баунтын коммунистическа организациһаа:

Сомов Павел Никитович—Баунтын аймагай алтинай-платинова ажаүйлэдбэриин хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна организациһаа.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Г. ЦЫДЕНОВА.
БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь В. МОНКЕТОВ.

г. Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан
1945 оной ноябриин 30.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БМАССР-һээ Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ Тарбагатайн окружной һунгуулиин комиссиин составые баталха тухай

«СССР-эй Верховно Соведтэ һунгалтануудые хэхэ тухай дүримэй» 47, 48 ба 49-дэхи статьянуудай үндэһөөр, Бурят-Монгол АССР-һээ Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ Тарбагатайн окружной һунгуулиин комиссиие олониитын организацинуудай ба ажалшадай общественуудай удаадахи түлөөлэгшэдэй составтайгаар баталха гэбэл:

һунгуулиин комиссиин түрүүлэгшэ **Гаврилов** Пётр Владимирович—Тарбагатайн коммунистическа организациһаа;

һунгуулиин комиссиин түрүүлэгшын орлогшо **Попов** Андриан Васильевич—Тарбагатайн аймагай «Гигант» колхозой колхозниигуудһаа;

һунгуулиин комиссиин секретарь **Тайнов** Иван Фёдорович—Тарбагатайн аймагай политико-гэгээрэлэй учреждениинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна организациһаа.

һунгуулиин комиссиин члену д

Белинская Евдокия Ивановна — Заиграйн аймагай Хандагатайн леспромхозой хүдэлмэришэд ба албахаагшадһаа:

Рандин Алексей Григорьевич — Тарбагатайн комсомольско организациһаа;

Киселёв Серпион Кириллович—Заиграйн аймагай Тельманай нэрэмжэтэ колхозой колхозниигуудһаа:

Бертунов Пётр Фролович—Тарбагатайн МТС-эй хүдэлмэришэд ба албахаагшадһаа;

Шурыгина Лукерья Прохоровна—Заиграйн аймагай «XVIII партсъезд» колхозой колхозниигуудһаа;

Думнова Екатерина Васильевна—Тарбагатайн аймагай «Красный партизан» колхозой колхозниигуудһаа;

Соколов Дмитрий Елизарович—Зүүн-Сибириин түмэр харгын 4-дэхи таһагай Горхон станциин узелай хүдэлмэришэд, албахаагшад ба инженерно-техническа хүдэлмэрилэгшэдһөө;

Намсараева Сыбжит Намсараевна—Заиграйн аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой колхозниигуудһаа.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Г. ЦЫДЕНОВА.
БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь В. МОНКЕТОВ.

г. Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан.
1945 оной ноябриин 30.

Самолёдуудай главна конструктор Социалистическэ Ажалай Герой Андрей Николаевич Туполев.

А. Гринбергын фото. (ТАСС-эй фотохронико).

ЭДЭНЭР ШЭНГЕЭР ХҮДЭЛМЭРИЛХЭ

Заиграйн аймагай малажалай выставкэдэ адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб үлүүлэн дүүргэжэ, тэдэнһээ абтаха ашаг шэмыень дээшэлүүлһэн хэдэн колхоз, фермэ ба түрүүшүүл хабаадалсаба. Аймагай выставкэдэ 4 колхоз, тусхайлбал «Улаан Эрхириг», Ворошиловай, Ленинэй нэрэмжэтэ, «Майн 1» колхозууд болоно. «Улаан Эрхириг» колхоз малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб адуу морёор—103,2 процент, эбэртэ бодо малаар—105,3 процент, хонин, ямаагаар—107,4 процент дүүргэһэн, малажалай продуктнуудые гүрэндэ уялгатаар оруулха түлбэринүүдээ бүримүһэн түлэһэн байха юм. Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоз малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб адуу морёор —103 процент. эбэртэ бодо малаар —100,5 процент, хонин. ямаагаар 123 процент дүүргэһэн, малажалай продуктнуудые гүрэндэ тушааха түлбэринүүдээ сүм оруулһан байна. Доодо-Курбын сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб адуу морёор —106,3 процент, эбэртэ бодо малаар—109,3 процент. хонин, ямаагаар—116,8 процент дүүргэһэн. малажалай продуктнуудаар гүрэнтэйгөө болзорһоо урид тооцоһон байха юм. «Майн 1» колхоз малажалые үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб адуу морёор—100 процент. эбэртэ бодо малаар—109.4 процент, хонин. ямаагаар—158 процент дүүргэһэн 610 литрэй орондо. һаамхай үнеэн бүриһөө 180 литр һү һааһан. үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые хаһа болзор соонь шиидхэһэн байна. Тэрэшэлэн гүрэндэ уялгатаар мяха тушааха түсэбөө—220 процент. һү—105 процент дүүргэһэн ба малажалай бусад продуктнуудые бүгэдыень оруулһан байха юм.

6 фермэнүүдэй дунда Орджоникидзын нэрэмжэтэ колхозой хониной-товарна фермэ бии. Тус фермэ хонин үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые 113 процент дүүргэһэн. үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые хаһа болзор соонь шиидхэһэн байна. Фермын бүхы байра байдал урин дулаанаар заһабарилагданхай. Гадна, шэнэ түл абалгада бэлэдхэжэ дүүргэһэн байна. Фермын хүдэлмэрилэгшэд 65 центнер пабшаһата тэжээл бэлэдхээ. Үбһэ тэжээлынь үбэлэй үедэ бардам хүрэхөөр хараалагдаба 15 жэлдэ хонин ажал дээрэ хүдэлмэрилхэ зуураа, үргэлжэ магтаалтай ябадаг Василий Иванович Соболев гэгшэ энэ жэлдэ 182 хониноо 202 хурьга абажа, хоролтогүйгөөр тэнжээһэн байна. Тиин, ажалай нэмэлтэ түлбэри болгон 9 хурьга абаа. Лаврен Макарович Спиридонов фермын түрүү хонишодой нэгэниинь юм. Энэ нүхэр 162 хониноо 182 хурьга тэнжээгээд, ажалай нэмэлтэ түлбэри болгон 10 хурьга абанхай. Тэрэшэлэн Иван Иванович Соболев гэгшэ 162 хониноо 180 хурьга абаад, хоролтогүйгөөр тэнжээгээ. Тэрэнэй түлөө 7 хурьга нэмэлтэ түлбэри абаһан байна. Эдэ түрүү хонишод аймагай малажалай выставкэдэ бултадаа хабаадалсаба.

«Красный партизан» колхозой һүнэй-товарна фермэ (даагшань нүхэр Карбаинов) эбэртэ бодо мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб 118 процент дүүргэһэн, һаамхай үнеэн бүриһөө 800 литр һү һаажа, даалгабаряа үлүүлһэн, адуу малай үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлэдхэһэн, бардам хүрэхэ үбһэ тэжээлтэй болоһон байха юм. һаалишадай хүсөөр 300 центнер үбһэ абтаа. Фермын түрүү һаалишад Антонина, Клавдия, Анна Карбаиновагэгшэд түл абаха түсэбүүдээ дүүргэөд, шэнэ тугалнуудые хоролтогүйгөөр тэнжээһэн байна. Антонина Карбаинова гэгшэ һү һааха түсэбөө үлүүлэн дүүргэжэ. 564 литр һү ажалай нэмэлтэ түлбэри абаһан байха юм. Энэ дурсагдагша түрүүшүүл фермээрээ выставкэдэ хабаадалсаба.

«Майн 1» колхозой һаалишан Ульяна Пахомова гэгшэ 12 үнеэнһээ 12 тугал абажа бүрин бүтэнөөр тэнжээгээ. Тэрэшэлэн һү һааха түсэбөө үлүүлэн дүүргээд, 150 килограмм һү ажалай нэмэлтэ түлбэри абаһан байна. Харууһалдаг үнеэдынь бултадаа дунда ба дундаһаа дээшэ шададтай юм. Аймагай выставкэдэ хабаадалсажа, түрүү хүнүүдэй ажал хүдэлмэритэй танилсаад байхадаа, нүхэр Пахомова саашадаа бүри ехэ амжалтануудые туйлахаар зорижоо.

Ждановай нэрэмжэтэ колхозой үүлтэртэ малай фермын тугалшан Галсандари Хандажапова түрүү ажалаараа колхоз соо илгаржа аймагай выставкэдэ ерэхэ эрхэ олобо. Нүхэр Хандажапова симментальна үүлтэрэй 20 тугал нэгэшье хоролтогүйгөөр тэнжээһэн байна. Тэрэнэй түлөө Галсандари Хандажапова ажалай нэмэлтэ түлбэри болгон нэгэ тугал абаа. Адуу малые хүгжүүлхэ хэрэгтэ хормойгоо шуужа оролсоһон дурсагдагша нүхэд шэнги түрүү колхозниигууд аймагай выставкэдэ олоороо хабаадалсаба. Тэдэнэр гүрэнэй түсэбые дүүргэхэ. үлүүлэн дүүргэхэ ба адуу малһаа абтаха ашаг шэмые дээшэлүүлхын түлөө бүри эршэтэйгээр хүдэлмэрилхые хүсэһэн байна.

Түрүү ажалаараа шалгарһан алтан малшадай амжалтануудай жэшээ—аймагай выставкэдэ хабаадалсаһан эдэнэр шэнгеэр Заиграйн бүхы колхозниигууд хүдэлмэрилхэ уялгатай

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БМАССР-һээ Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ Бичурын окружной һунгуулиин комиссиин составые баталха тухай

«СССР-эй Верховно Соведтэ һунгалтануудые хэхэ тухай дүримэй» 47, 48 ба 49-дэхи статьянуудай үндэһөөр, Бурят-Монгол АССР-һээ Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ Бичурын окружной һунгуулиин комиссие олониитын организацинуудай болон ажалшадай общественуудай түлөөлэгшэдэй удаадахи составтайгаар баталха гэбэл:

Һунгуулиин комиссиин түрүүлэгшэ **Мескалев** Борис Григорьевич—Бичурын коммунистическэ организациһаа;

Һунгуулиин комиссиин түрүүлэгшын орлогшо—**Цыренов** Лыгден Цыренович—Мухаршэбэрэй аймагай Хонхолойн МТС-эй хүдэлмэришэд ба албахаагшадһаа;

Һунгуулиин комиссиин секретарь **Полозова** Августа Михайловна—Бичурын аймагай политико-гэгээрэлэй учреждениинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна организациһаа.

Һунгуулиин комиссиин членүүд:

Бутанов Николай Васильевич—Мухаршэбэрэй аймагай финансово-банковска хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна организациһаа;

Белых Автоном Архипович—Бичурын аймагай «Красное Знамя труда» колхозой колхозниигуудһаа;

Иванова Харитинья Терентьевна—Мухаршэбэрэй аймагай Суултын МТС-эй хүдэлмэришэд ба албахаагшадһаа;

Сакияев Бачир Пурбуевич—Бичурын аймагай финансово-банковска хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна организациһаа;

Дашиева Пыренжит Дашиевна—Бичурын аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой колхозниигуудһаа;

Доржиева Дулзет Доржиевна—Мухаршэбэрэй аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой колхозниигуудһаа;

Ястребова Анна Акинтиновна—Бичурын МТС-эй хүдэлмэришэд ба албахаагшадһаа;

Цыдыпов Дамба—Мухаршэбэрэй аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой колхозниигуудһаа.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ **Г. ЦЫДЕНОВА.**
БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь **В. МОНКЕТОВ.**

г. Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан. 1945 оной ноябриин 30.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БМАССР-һээ Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ Зэдын окружной һунгуулиин комиссиин составые баталха тухай

«СССР-эй Верховно Соведтэ һунгалтануудые хэхэ тухай дүримэй» 47, 48 ба 49-дэхи статьянуудай үндэһөөр, Бурят-Монгол АССР-һээ Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ Зэдын окружной һунгуулиин комиссие олониитын организацинуудай ба ажалшадай общественуудай түлөөлэгшэдэй удаадахи составтайгаар баталха гэбэл:

Һунгуулиин комиссиин түрүүлэгшэ **Хандажапов** Содном Бадзаракцаевич—Зэдын коммунистическэ организациһаа;

Һунгуулиин комиссиин түрүүлэгшын орлогшо **Константинова** Елизавета Андреевна—Торийн коммунистическэ организациһаа;

Һунгуулиин комиссиин секретарь **Аюшеева** Софья Очировна—Зэдын аймагай эхин ба дунда һургуулинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна организациһаа;

Һунгуулиин комиссиин членүүд:

Дашеев Дымбрыл Дашеевич—Зэдын комсомольско организациһаа;

Сосорова Цыбикдоржи Цыбановна—Сэлэнгын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой колхозниигуудһаа;

Шабагурова Ефросинья Николаевна—Торийн аймагай эхин ба дунда һургуулинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна организациһаа;

Дементьев Иван Семёнович—Зэдын аймагай Үшөөтэйн МТС-эй хүдэлмэришэд ба албахаагшадһаа;

Шарапов Содном Шарапович—Сэлэнгын коммунистическэ организациһаа;

Аюшеева Дулмаханда Дабаевна—Зэдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой колхозниигуудһаа;

Скорлев Иван Семёнович—Сэлэнгын аймагай түмэрзамай транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна организациһаа;

Григорьев Роман Платонович—Торийн аймагай Свердловэй нэрэмжэтэ колхозой колхозниигуудһаа.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ **Г. ЦЫДЕНОВА.**
БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь **В. МОНКЕТОВ.**

г. Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан. 1945 оной ноябриин 30.

СССР-эй Конституци тухай хөөрэлдөөн

СОВЕТСКЭ ГҮРЭН

АГУУЕХЭ ОКТЯБРЬСКА СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ РЕВОЛЮЦИ

Хуушанай, революциин урда тээхи, Россида помещигүүд ба капиталистнууд эзэрхэжэ байгаа һэн. Гүрэнэй засаг-түрэ гээшэ гансал хаанай эрхэ мэдэлдэ байһан юм. Правительственна органууд, полици, жандармери, сэрэгүүд, сүүд, түрмэ болбол дворян-помещигүүд болон капиталистнуудай гарта байдаг бэлэй. Баһа, улад зондо элдэбын суртал номлол таразаха зэбсэг болохо—һургуули ба церковь мүн лэ тэдэнэй гарта байба.

Хүдэлмэришэн ба таряашад болбол эксплоатацилжа байһан ангида даргадажа байгаа. Тэдэнэр өөрын эрхэгүй байһан юм. Тэдэнине бүхы наһан соогоо помещигүүд ба капиталистнууд мэтын бусадые мүлжэгшэдтэ хүдэлмэрилэгты гэжэ баадхадаг бэлэй.

Бүхы улад зоной хахадһаань үлүү болохо байһан ород бэшэ яһанай арадууд илангала шэрүүн хатуу дарлалтада зободог һэн. Хаанта правительство болбол тэдэнине доодо түрэлэй хүнүүд гээшэ гэжэ тоолоод, тэдэнине шоо үзэжэ, «буса түрэлтэн» гэжэ нэрлэдэг, эгээлэй хүнэй эрхыень хаһадаг байһан юм. Тэрэ правительство халаа орон дотор захирха, ажалшадые дарлаха ябадалые хүнгэдхэхын тулада, нэгэ арадые нүгөөдэтэйнь үһөөн-хяһаан болгожо, национальна дайсан харша үзэлые дэлгэрүүлдэг байба.

Ородой түрүүшын революци 1905 ондо болоо һэн. Бүри тиихэдэ хүдэлмэришэдэй восстаниин органууд боложо, орон доторхи шэнэ революционно засаг түрын эхи татажа, Соведүүд анха түрүүшынхеэ бии болоо һэн. Тиихэ сагта хаанта правительство революционно хүдэлөөниие арай гэжэ диилээд, байхалаа арад зоной һунгаһан зургаан гээшэ гэжэ нэрэ зүүлгээд, Гүрэнэй дума бии болгоо һэн.

Хаанта хархис засаг болбол 1917 оной февральда болоһон арадай революциэр унагаагдаһан байна. Бүхы орон дотор Соведүүд бии болоо. Зүгөөр, тиихэ сагта, 1917 оной хабар, гүрэнэй засаг-түрые буржуази өөрынгөө гарта буляан абажа шадаа һэн. Буржуазна правительство халаа революционно хүдэлмэришэн болон таряашанда эсэргүүсэжэ, доботолго хэжэ ороо.

Тиихэдэнь большевистскэ парти болбол контрреволюциие эсэргүүсэхэ тэмсэлдэ, хүдэлмэришэн-таряашанай засаг-түрын түлөө тэмсэлдэ, олон зониие эмхидхэбэ. 1917 оной октябриин 25-да (ноябриин 7) Петроградта большевигүүдэй хүтэлбэри доро хүдэлмэришэн ба солдадууд зэбсэгтэ восстани хээд, буржуазна правительствые унагааһан байна. Мүн тэрэ үдэртэ Петроградта Бүхэроссийскэ Соведүүдэй Съезд нээгдээ һэн. Арад зондо хандаһан бэшэг соогоо түс Съезд иигэжэ мэдүүлбэ:

«Хүдэлмэришэн, солдадууд болон таряашадай диилэнхи олонхиин дура зоригто түшэглэн, Петроградта хүдэлмэришэдэй ба гарнизоной илалта түгэлдэр восстани болоһондонь түшэглэн, Съезд болбол хуули-засагаа өөрынгөө гарта абаба гээшэ».

Тиигэжэ Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин эсэстэ манай орон дотор гүрэнэй хуули засаг Соведүүдтэ шэлжэн ороһон юм, тиигэжэ Советскэ гүрэн гээшэ бии болоһон юм.

СОВЕДҮҮД

Соведүүд болбол бүхы ажалшадые нэгэдүүлдэг үлэмжэ олоной бүгэдэниитые хабаадуулдаг гүрэнэй организаци гээшэ. Соведүүдтэ ород ба эстонец, белорусс ба туркмен, украинец ба ойрот, латыш ба коми, хуушанай большевик ба партийна бэшэ колхозник, дэлхэй дээрэ алдаршаһан эрдэмтэ ба эхин һургуулитай хүдэлмэришэн, сталевар ба пастух, бүд нэхэгшэ ба һаалишан, түмэр харгын хүдэлмэришэн ба лётчик гэхэ мэтэнүүд зэргэлжэ һуугаад, заседани хэдэг байна.

Соведүүд болбол нюусаар голосовалжа, бүгэдэниитын, тэгшэ, сэхэ һунгаха эрхын үндэһөөр арад зоноор һунгагдадаг юм. Советскэ гражданинууд халаа һунгуулиин эрхэ эдлэхэ тушаа ямаршье хаһалта үзэхэ гээшые мэдэдэггүй байна, тиихэдэнь буржуазна оронуудта хүдэлмэришэн ба таряашадай дундаһаа ниилээд олон гражданинууд һунгаха эрхэеэ хизаарлагдаһан гү, али ойрйдоошье хаһагдаһан байха юм. Манай орон дотор бүхы Соведүүдтэ (хүдөөгэй Соведһөө эхилээд Верховно Совет хүртэр) һунгаха ба һунгагдаха тэгшэ эрхые бүхы гражданинууд эрэ эхэнэрэй, ямар нациида гү, али раста хабаатай байһанай, ямар шажан шүтэлгэтэй байһанай, ямар эрдэм һургуулитай байһанай, ямар ангиһаа үг гарбалтай байһанай, ямар зөөри шалалтай байһанай, урдань ямар ажал ябуулжа байһанай, нэгэ газартаа түбхинэһэн гү, али нүүдэл байдалтай байһанай илгаа хамаархангүй эдлэхэ зэргэтэй. Гансал ухаа муутай ба сүүдэй шиидхэбэриин ёһоор һунгуулиингаа эрхые хаһагдаһан хүнүүд энэ эрхые эдлэжэ шадахагүй байһаниинь мэдээжэ бэзэ.

Дэлхэй дээрэ эгээн демократическа тиимэ һунгуулиин системын үндэһэ һуури дээрэ манайда бүхы Соведүүд һунгагдаһан байха юм. Энэ системын үндэһэ һуури дээрэ советскэ гражданинууд болбол 1946 оной февралиин 10-да СССР-эй Верховно Соведтэ депутадуудые дахяад һунгаха болоно.

Һунгагшад халаа Соведтэ хүдэлмэрилхэ тухай өөрынгөө депутадта захяа үгэжэ табидаг байна. Депутат халаа өөрынгөө хүдэлмэри тухай һунгагшадай үмэнэ тоосохо уялгатай. Хэрбээ энэ депутадай өөрынгөө хүдэлмэриие хэжэ хүшэ хүрэдэггүй байгаа юм һаань, һунгагшад болбол тэрэниие **болюулжа**, тэрэнэй орондо ондоо хүниие һунгаха эрхэтэй.

Аяар холын газар нютагуудта, город, район, область бүхэндэ ажалшадай депутадуудай өөһэдынь Совет бии байдаг. Нютагай Соведүүд халаа өөһэдынгөө Гүйсэдхэхэ Комитедүүдые бии болгожо һунгадаг, тэдэнь өөһэдынгөө хэһэн ажалай түлөө тоосодог, баһа нютагайнгаа гүрэнэй захиргаанай һалбаринуудые даажа байһан таһагуудые бии болгодог юм гэбэл: арадай гэгээрэлые эрхилхэ, элүүрые сахиха, нютагай ажаүйлэдбэриин, худалдаа-наймаанай, финансова таһагууд, газар таряалангай, социальна хангалтын ба бусад таһагууд болоно. Бишыхан селени нютагуудта Гүйсэдхэхэ комитет болбол түрүүлэгшэ, тэрэнэй орлогшо ба секретарьһаа бүридэхэ болоно.

Нютагай Соведүүд болбол нютаг дээрэхи ажахын, культурна ба политическэ ажаһуудалай хамаг бүхы асуудалнуудые өөһэдөө шиидхэхэ дүүрэн эрхэтэй. Тэдэнэр өөрынгөө нютагай газар дээрэ гүрэнэй ёһо гурим сахиха, гражданинуудай эрхэ аршалха ба хуули-закониие сахиха ябадалые хангаха, оронойнгоо оборонын хүсэ һүлдые улам ехэ болгохо хэрэгтэ туһалха ёһотой. Нютагай Соведүүд олзо оруулха аргатай байдаг ба өөрынгөө бюджедые (орошо ба гаргашын сметэ) зохёожо тогтоодог байха юм.

В. КАРПИНСКИЙ.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

Немецкэ сэрэгэй гол ехэ гэмтэ ябадал хэгшэдые сүүдлэхэ Нюрнбергдэхи процесс

Ноябриин 27-ой үглөөнэй заседани

НЮРНБЕРГ, ноябриин 27. (ТАСС). Ноябриин 27-ой үглөөнэй заседани дээрэ американска гэмнэлтын түлөөлэгшэ Олдермен үгэ хэлэжэ үргэлжэлүүлээд, бүхы дэлхэйдэ эсэргүүсэхэ агрессивнэ дай хэхээр Германиин бэлэдхэл хэһыень трибуналай үмэнэ дэлгээжэ харуулба. Гэмнэгшэ халаа энэ бүхы сагые 7 ондоо болгон таһалжа хэлэнэ.

Түрүүшын үень—1933—1936 онууд болбол агрессивнэ дайн сэрэг хэхын тулада агрессорэй дотоодын бэлэдхэл хэхэ ябадалаар үнгэрбэ. Энэ үе соо Германи өөрынгөө армиие хэтэрхы ехээр зэбсэгжүүлһэн, айхабтар хүсэтэй сэрэгэй ажаүйлэдбэриие байгуулһан ба Германиин зэбсэгтэ хүсэнүүдые хаһажа, дайнай харгы дээрэ сэхэ гараха гэхэдэнь тэрээндэ һаад хэжэ байһан Версальска договорой тэдэ бүлэгүүдые зайсуулһан байгаа. Агрессивнэ дай хэхэ түсэб тухай болол, гэмнэгшын хэлэһээр халаа, дэлхэйн түрүүшын дайнай дүүрэмсээр нацистнуудай зосоо түрэһэн байна. Гэбэшье, тэдэнэр гансал хуули засагаа гартаа абаһанайнгаа һүүлээр, тэрэниие дүүргэхээр орожо шадаха байба. Нацистнууд болбол агрессивнэ дай хэхэ бэлэдхэлэй зам дээрэ тохёолдоһон бүхы дипломатическа һаалтануудые үгы хэһэн, Версальска договорой сэрэгэй статьянуудые һалгааһан, Германиин һайн дураараа гараа табиһан Локарнска пакт тушаа абтаһан немецкэ уялгануудые үгы хэһэн байха юм. Энэ үедэ Германи болбол буу зэбсэгээ хуряаха гэһэн конференциһээ гаража ошоһон ба Лига нациһаа гараһан байна, ушарынь халаа, уласхоорондын энхэ найрамдал ба уласхоорондын эрхэ тухай заршамуудые сахиха ябадал тэдэнэй өөһэдынь агрессивнэ һанал бодолоо бэелүүлхэдэнь һаад түбэг хэхэ байгаабшуу.

1933-1939 онуудай үедэ гитлеровскэ правительствын өөрынь орон доторхи ба мүн тэрэшэлэн дэлхэй дээрэхи бүхы алхамуудынь бүхы дэлхэйн дай хэхээр бэлэдхэхэ гэһэн гансал зорилго тээшэ хүтэлһэн байна. Энэ үедэ германска түхеэрэлгэ хэгдэһыень элирүүлхэ зуураа, гэмнэгшэ болбол гэмнэгдэгшэ Шахтын 1935 оной майн 3-да Гитлертэ эльгээһэн меморандумые харуулна. Энэ меморандум соо Шахт болбол айхабтар ехэ зэбсэгжүүлгэдэ мүнгэн зөөри гаргаха ябадалые нюуха далдалха тухай Гитлертэ дурадхаһан байна. Гэмнэгшэ болбол финансын министерствын документнүүдһээ үндэһэлжэ, буу зэбсэг түхеэрхэ ябадалда Германиин мүнгэн зөөриие айхабтар ехээр гаргажа байһыень харуулна. Мүнөө хэлэгдэһэн онуудай дүүрэхэ багта, Германи болбол, Гитлерэй өөрынь хэлэһээр хада, 90 миллиард рейхсмарк гаргашалһан байна гэжэ гэмнэгшэ хэлэнэ.

Тиихын хажуугаар, арми агаарай сэрэг болон далайн флодто хэрэгтэй хүн зоной резерв бэлэдхэхэ хэрэг ябажа байгаа. Бүри дайнай эхилхэһээ түрүүн гитлеровскэ правительство болбол зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ, илангаяа авиаци болон далайн сэрэгэй флодто хэрэгтэй хүн зоной резервые бэлэдхэхэ заабари үгэжэ байгаа. Нэгэ директивэ соо дурадхахань халаа бүхы лётно-спортивна организацинуудые сэрэгэй-лётно болгоод, тэндэ дайнай байдалда дүтэрхы условидо лётно кадрнуудые һорижо бэлэдхэхэ тухай хэлэгдэнэ. Далайн сэрэгэй флодой бэлэдхэл халаа далайн штабай офицернүүдэй нэгэн болохо Шусслер гэгшын зохёоһон тусхай документ соо элээр харагдана. Далайн сэрэгэй флодые дайн байлдаанда бэлэдхэхэ арга замыень зааһан энэ документ халаа «Версальда эсэргүүсэхэ далайн сэрэгэй флодой тэмсэл» гэжэ нэрлэгдэнэ.

Түрүүшын үеын дүүрэхэ багта, элибхитэй агресси хэхэ гэһэн хоёрдохи үе эхилээ. Гэмнэгшэ болбол «1938—1939 онуудай агрессивнэ акцинууд» гэжэ нэрэтэй дүрбэн картые трибуналда харуулна. Түрүүшынь карта халаа, 1938 оной мартын 12-то Австриие буляан абаад, Чехословакиие бүһэлһэн ябадалые харуулна. Хоёрдохи картань халаа Судетые немецүүдэй буляажа абаад, Чехословакиин обороные һуларуулһан ябадалые харуулна.

3-дахи картань 1939 оной мартын 15-да Чехословакиие буляажа абаад, Германида агрессиин шэнэ бааза бии болгожо үгэһэн ба баруун тээхи державануудай стратегическэ байдалые муудуулһан ябадалые харуулна. Чехословакиие буляан абаха ябадал халаа Польшодо эсэргүүсэжэ Германиин сэрэгээр орохо ябадалда таатай зохид позици бии болгобо. Дүрбэдэхи карта халаа Польшодо доботолоод, дам саашаа СССР-тэ доботолхын тулада Германида бааза бии болгоһон ябадалые харуулна.

Гэмнэгшэ болбол Австриие буляан абалгые германска агрессиин хүгжэлтын хоёрдохи үедэнь хабаадаха юм гэнэ, Чехословакиие буляан абалгые гурбадахи үедэнь, Польшодо доботолгые дүрбэдэхи үедэнь хабаадаха зэргэтэй гэжэ хэлэнэ. Энэ дүрбэдэхи үедэ бүхы дэлхэйн дайн эхилһэн байгаа. Табадахи үедэнь агрессивнэ дайн гээшэ Скандинавида, Бельгидэ, Голландида ба Балкануудта таража үргэлэһэн байна. Зургаадахи үень халаа СССР-тэ доботолһон ябадал болоно. Долоодохи үень халаа Италитай ба Японитой нэгэдэжэ, США-да доботолһон ушар болоно.

Гэмнэгшэ болбол 1943 оной ноябриин 7-до Мюнхендэ гитлеровскэ партиин имперскэ ба областной ударнигшалай конференци дээрэ генерал Иодлиин хэлэһэн элидхэлые харуулна. Сэрэгтэ диилдэхэмнай гэһэн пропагандада эсэргүү тэмсэл хэхын тулада рейхс ба гаулейтернүүдтэ материал үгэхэ гэжэ Борманай гүйлтаар Иодль энэ элидхэл хэбэ. Иодль элидхэл хэхэдээ аймхай хүнүүд дайнһаа гараха арга бэдэржэ байна гэжэ эхилээ һэн. Германиин капитуляци хэхэ ябадал халаа немецкэ арад зониие эсэстэнь хүргэхэ байгаа гэжэ хэлэбэ. Дайнай захалһанһаа хойшо 5-дахи жэлэй эхиндэ стратегическэ позицинууд» гэжэ нэрэтэй элидхэл соогоо Иодль болбол Германиин хэжэ байһан дайниие нэгэ хэдэн үе болгожо таһална, тэрэнь мүнөө гэмнэгшын хэлэһэн хубаарилтатай тудаха байна. Иодль халаа Австриие буляан абалга гээшэ Чехословакида доботолхын тулада тон һайн позици бии болгохо байһан халаа, стратегическэ зорилготой байһан юм гэжэ мэдэрбэ. 1938 ондо Мюнхендэ чехословацкэ проблемые шуһа алхалгагүйгөөр шиидхэһэн ябадал халаа, польскэ асуудалые табиһан байха юм. Польшын тон түргэнөөр хүмэрин унаалта гээшэ гэб гэнтэ болоо һэн гэжэ Иодль тэмдэглэнэ. Гитлеровскэ Германи болбол Скандинавиһаа Дундада далай хүртэр үгаа үргэн фронт дээрэ дай хэхэ аргатай болоһон байгаа. Германида туһатай бэшээр дайн сэрэгэй боложо эхилхэдэнь гэмэр-гутар болоһон немецүүд тухай хэлэхэдээ Иодль хороо бусална.

Олдерменэй үгэ хэлэһэнэй һүүлээр, үглөөнэй заседаниин һүүл багта, үмөөрэгшэд халаа манда байгаагүй асуултануудай протоколнуудые гэмнэгшэд хэрэглэнэ гэжэ буруушааһан байна. Үмөөрэгшэдэй түлөөлэгшэ болбол гэршэнэрһээ асуулта хэхэ гү, али тэдэнэрэй асуулта абахадань байлсаха эрхэ бидэндэ олгогты гэжэ эрибэ. Трибуналай түрүүлэгшэ Лоуренс болбол гэршэнэрые сүүдэй зал соо дуудажа асарха ба трибуналаар дамжуулан тэдэнһээ асуулта абаха эрхэ үмөөрэгшэдтэ үгтэбэ гэжэ соносхобо.

Үглөөнэй заседани иигээд дүүрэһэн байгаа.

Ноябриин 27-ой үдэшын заседани

НЮРНБЕРГ, ноябриин 27 (ТАСС). Үдэшын заседани дээр сүүдлүүлэгшэ Редерэй үмөөрэгшэ үгэ хэлэжэ, гэмнэлтын түлөөлэгшэ халаа гэмнэгшэдые асуулта хэһэн протоколнуудтай үмөөрэгшэдэй танилсахаһаань урид, тэрэниие сүүд дээрэ хэлэхэ һанаатай байһандань дураа гутаһанаа элирхэйлэн мэдүүлбэ. Тэрээнһээ гадна, үмөөрэгшэ болбол мүнөөдэр гэмнэгшын хэлэһэн үгэ соо урда үдэрынь үмөөрэгшэдтэ хубаажа үгэһэн документнүүдэй список соо энэ документ үглөөдэр сүүд дээрэ хэлэгдэхэ юм гэжэ заагаагүй байһандань мүн лэ арсаһан байна. Тэрээнтэй хамта американска гэмнэгшэ Олдерменэй дурадхалда харюусаха зуураа, үмөөрэгшэ болбол Редерэй асуулта хэһэн протоколой зарим хубиие гэмнэгшын олондо соносхожо хэлэхэ байһан тухай зүбшөөрөөд, энэ протоколой нүгөөдэ хубиинь трибуналай зал соо уншахагүй һэн гэжэ арсаба, ушарынь халаа, гэмнэгдэгшэ Редертэй энээн тухай хөөрэлдөөгүй байнаб гэбэ.

Энээнэй һүүлээр, Американска гэмнэгшэ Олдермен гэгшэ үгэ абажа, Редерэй асуулта хэһэн протокол соо-һоо үмөөрэгшын зүбшөөрэлтэйгөөр уншахамни, зүгөөр үглөөдэр тэрэнэй хоёрдохи хубиие мүн лэ олоной дунда соносхохо байхаб, тэрэ болтор үмөөрэгшэнь Редертэй хөөрэлдэжэ урьдиха бэзэ гэжэ халаа. Редерэй асуулта хэһэн протокол халаа, 1937 ондо германска сэрэгэй-флодой верховно командованиин «1919—1935 онуудта Версальска договорто эсэргүү үһан-сэрэгэй флодой тэмсэл» гэжэ нэрэтэй капитан Шусслерэй номые хэблэжэ гаргаһан тухай хабаадаха байна. Асуулта дээрэ Редер болбол энэ номой үнэн байһаниие мэдэрбэ. Мүн тэрэшэлэн энэ ном халаа нюуса гэһэн гаршагтайгаар хэблэгдэһэн ба имагта далайн сэрэгэй үсөөхэн тушаалтанай дунда тараагдаһан байгаа гэжэ мэдэрбэ. Энэ ном хэблэжэ гаргахые хэн һайшааһан байгааб гэһэн гэмнэгшын асуудалда капитан Шусслер халаа, иимэ ном бэшэхэмни гэжэ намда хэлээ һэн гэжэ Редер харюусаба. Шусслер гээшэ далайн сэрэгэй нюуса архивтай танилсажа шадаха аргатай байһан халаа, тэрэниие өөрынгөө ном соо хэрэглэһэн байгаа гэжэ Редерэй асуултын үедэ элирһэн байна.

Версальска ба Локарнска договорнуудые эбдэжэ, Германиин нюусаар буу зэбсэг түхеэрэжэ байһандань хабаадаха гэмнэлтын заключениин пунктнуудта документальна гэрши болохо байһан халань. Шусслерэй номые сүүдэй протоколтой хабсаргуулһан гэмнэгшэ болбол энэ номой гаршагуудые тодорхойгоор уншажа соносхоно, ушарынь халаа иимэ ехэ номые дууһан уншахын аргагүй байшоо.

Энэ ном соо бэшэгдэһэнэй ёһоор, Германи гээшэ дэлхэйн түрүүшые дайнай дүүрэмсээр, Версальска договорой хориһоор байтар, далай дээрэ зэбсэгжүүлгэ хэжэ эхилээ һэн гэжэ гэмнэгшэ хэлэнэ. Германи болбол Голланди, Испани болон Финляндида үһан доогуур ябаха онгосонуудые нюусаар бүтээжэ байба. Сүүдлүүлэгшэ Редер энээниие асуулта дээрэ гэршэлжэ хэлээ. Германиин далайн зэбсэгжүүлгые бага зэргээр хэһэн ушарынь халаа, Польша болон мүн Франциин зүгһөө аюул тохёолдохо байһан юм гэжэ Редер элирхэйлхэ һэдэлгэ гаргаба. Гэмнэгшэ Олдермен халаа түрүүшын дайнай һүүлээр удангүй сэрэгэй министр болоһон социал-демократ Носке гэгшэ далайн судно-бүтээлгын департаментые Берлиндэхи дээдэ техническэ һургуули гээшэ гэжэ нюуха далдалха дурадхал оруулһан тухай документ харуулна. Немецүүд 180 ехэ буунуудые үгы хэхэ ябадалһаа аршалжа абаа. тиихэдэнь союзнигуудай контрольно комисси юушье ойлгонгүй төөрибэ. Редер халаа Германи гээшэ далайн сэрэгэй флодой капрнуудые Голландида, Финляндида, Испанида ба Аргентинада һурган бэлдэжэ байһан юм гэжэ мэдэрбэ. Түрүүшын үһан доогуур ябадаг онгосо Испанида бүтээгдэһэн байгаа. Мүн эдэ оронуудта далайн лётчигууд һургагдаа һэн. Флот бүтээхын тулада таһалагдаһан тусгаар фонд бии байгаа.

1934 оной ноябриин 2-то Гитлерэй Редертэй хөөрэлдэһэниие бэшэжэ абаһан документые гэмнэгшэ харуулна. Иигэжэ хөөрэлдэхэдээ Редер болбол 1935 ондо зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ үгтэхэ гэһэн фонд халаа, хэрэгтэй суммала мини бишыхан хубинь болохо байна, тиимэ халаа флот гээшэ өөрынгөө түсэбые дүүргэжэ шадангүй байжа болохонь гэжэ мэдүүлбэ. Тиихэдэнь Гитлер болбол түс фондые ехэ болгохомнай бэрхэтэй байха, зүгөөр хэрэгтэй болоо һаань тэрэниие 120—150 миллион марк хүртэр нэмээхэ тухай захиралта үгэхэб гэжэ харюусаһан байгаа. Дам саашаа Геринг бидэ хоёртой хөөрэлдэхэдөө: Гитлер болбол Скандинавиһаа түмэрэй руда асарха ябадалые флодой һахижа шадахагүй байгаа юм халань, ямаршье дай хэхын аргагүй байһан дээрэһээ флодые түсэблэһэн ёһоор ехэ болгохо тон шухала гэжэ тоолоноб гэбэ. Гитлер болбол үһан доогуур ябадаг онгосонуудые бүтээхэ шухала байһан тухай Редерэй хэлэһэниие зүбшөөһэн байна.

Гэмнэгшэ болбол сүүдлүүлэгшэ Редерэй гараа табижа гаргаһан хэдэн олон приказуудые уншана, тэрээн соонь далайн сэрэгэй зэбсэгжүүлгые хайшан гээд далдалха тухай заабари үгтэнэ. Гэмнэгшэ халаа 1938 оной февралиин 18-да Берлиндэ командованиин штабта зохёогдоһон тон нюуса документ уншаһан байгаа. Тэрээн соонь германска линкорнуудай бодото тоннаж тухай тодорхой тоо мэдээнүүд бии...

Гэмнэгшэ болбол Версальска договорой статьянуудта зүрижэ, Рейнскэ областиие Германиин буляажа абаһан тухай асуудалда шэлжэн ороно. 1935 ондо Германи болбол уялгата сэрэгэй албанда таталгые һэргээгээд байгаа һэн гэжэ заагаад, гэмнэгшэ болбол 1935 оной майн 2-то генерал фельдмаршал Бломбергын гараа табижа гаргаһан документые харуулһан байна. тэрэнь халаа Рейнскэ областиие эзэлжэ абаха тухай сэрэгүүдэй командованида үгтэһэн заабари болоно. Эхэ бүхы дайнай ябуулгануудые халаа «сэрэгэй һургуули» гээшэ гэжэ приказ соо хэлэгдэһэн байна. Рейнскэ областиие эзэлхэ ябадал «һургуули» хэхэ гэһэн захиралта абтаһанай һүүлээр эхилхэ ёһотой байһан юм. Германи гээшэ Европодо газар дайда эзэлхэ гэһэн ямаршье горьдолгогүй ба Версальска болон Локарнска договорнуудые хүндэлжэ байдаг юм гэжэ бүхы дэлхэйе Гитлерэй найдуулһанай һүүлээр иимэ захиралтанууд үгтэдэг байба.

Гэмнэгшэ болбол 1935 оной майн 22-то Рейхстагта Гитлерэй хэлэһэн үгые дабтажа хэлэнэ, тиихэдэ Гитлер болбол Германи гээшэ Версальска ба Локарнска договорнуудые тон нарииваар дүүргэхэ юм гэжэ мэдүүлһэн байгаа. Теэд 1936 оной мартын 7-до Германи болбол Рейнскэ областиие эзэмдэжэ, эдэ договорнуудые эбдэһэн байна. Олониитын хараһаар байтар, бэеэ зүбтүүлхэ һанаатай, Гитлер болбол Локарнска договор гээшэ франко-советскэ болон чехословацко-советскэ пактнуудай баталагдаһан дээрэһээ хүсэгүй болобо гэжэ һэнгэргүйгөөр мэдүүлээ һэн. Рейнскэ областиие эзэлһэнэйнгээ һүүлээр, Гитлер болбол Германи халаа Европодо газар дайда эзэлхэ гэһэн ямаршье горьдолгогүй гэжэ дахяад хэлээ. Теэд Германи тэрэ дороо Австриие эзэлэн абахаар бэлдэжэ захалаа бэлэй. Рейнскэ областиие эзэлэн абаха үедэ Германи болбол 12 корпустой ба 36 дивизитэй байгаа һэн, тиихэдэ Версальска договор гээшэ сэрэгэйнь тоо 100.000 хүнһөө дээшэ гарахагүй юм гэжэ хэлэһэн байгаабшуу гэнэ.

Английска докернууд ба тэдэнэй эзэдэй хоорондо арсалдаан болоһон тушаа

ЛОНДОН, ноябриин 30. (ТАСС). Энээнэй урда тээ мэдээсэгдэһэнэй ёһоор, забастовко хэһэн английска докернууд халаа, хэрбээ 30 үдэрэй турша соо бидэнэй табиһан эрилтэнүүдые хангаха аргые эзэдэйнгээ эзээд байгаа юм һаань хүдэлмэридөө орохобди гэжэ шиидхэһэн байгаа.

Рейтер агентствын дамжуулхань халаа, английска докернууд болон тэдэнэй эзэдэй хоорондо эбтэй оролгын болзор мэнэ һаяар дүүрэхэнь гэнэ. Хэрбээ докернуудай салинтад нэмээхэ тухай эрилтые хангахагүй эзэдэйнь дахяад арсабал правительствын зүгһөө хэмжээ абаагүй юм халань, тэдэнэр мүн лэ хуулита национальна забастовко хэжэ болохо байха гэнэ. Декабриин 3-да конференци боложо, тэндэ докернуудай делегадууд болбол үдэрэйнь салиниые мини 1—2 шиллинг нэмэхэ гэһэн эзэдэйнгээ түсэбһөө профсоюзай членүүдэй арсаһыень һайшааха юм гэлсэнэ.

ХРОНИКО

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум болбол нүхэр Родионов Константин Константиновичые Грецидэ һууха СССР-эй онсо томилгото ба бүрин эрхэтэ элшэн сайд болгожо томилбо.

Харюусалгата редактор **Ц. Г. ГАЛСАНОВ.**

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС: г. Улан-Удэ. ул. Ленина, 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ, Унэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23; АТС—1—90; зам. редактора—7.89; ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной жизни и промышленности—7-89; сельского хозяйства—6-03; писем и переводов—6-03 (2 зв.); объявлений—2-64 (2 зв.).

Н—00496. Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР. Тираж 5.500.